

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ІНВЕСТИЦІЙНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Трансформаційні процеси, що проходять в різних секторах інвестиційного ринку країни, слугують індикатором стану національної економіки, підвищують ділову активність суб'єктів господарювання всіх форм власності та фінансову освіченість населення, стають передумовою випереджаючих темпів економічного зростання та інтенсифікації прогресивних економічних перетворень. Особливої актуальності ступінь інвестиційної активності отримує в період глобальної фінансово-економічної кризи, коли рівень виробництва різко знижується, відчувається гострий дефіцит капіталу на оновлення виробничих потужностей та обігових коштів. Якість роботи інвестиційного ринку залежить від його структури та безпосередніх учасників, і в першу чергу – роботи інститутів спільного інвестування (ІСІ) як установ, здатних забезпечити впровадження гнучкої політики здійснення фінансових інвестицій.

Проблемам діяльності інвестиційних фондів присвячені роботи таких науковців як В. Александров, А.І. Камінський, Л.Ю. Сисоєва, В.П. Унінець-Ходаківська, Б.А. Луців, В.О. Поворозник, О. Корнійчук, Т. Косова, А. Сухорукова, І. Сазонець та інші. Так, досліджуючи діяльність пайових інвестиційних фондів (ПІФів) в Росії, К. Гаспарян [1] підкреслює їх перспективність та високий рівень конкурентоспроможності порівняно з іншими фінансовими установами країни. До переваг подібного інвестування, зокрема, можна віднести значну дохідність, прозорість роботи і податкові переваги, чого не можна сказати про традиційні депозитні послуги банків. В.А. Челпанова [2] наголошує на необхідності адекватного вибору конкретного інвестиційного фонду інвесторами на основі власних інвестиційних переваг. На думку Л.Ю. Сисоєвої [3], до найважливіших проблем діяльності ІСІ на вітчизняному інвестиційному ринку належать: відповідність законодавства сфери колективних інвестицій реаліям ринкових перетворень в Україні; державна підтримка ІСІ різного типу на основі впровадження пільгової системи їх оподаткування, інфраструктурної підтримки; створення сприятливих умов та врахування специфічних потреб кожного інвестора, який приймає участь у майнових комплексах на основі схем ІСІ; підвищення рівня кваліфікації професійних учасників ринку, з одного боку, та безпосередніх клієнтів – з іншого.

Разом з тим, подальшого вирішення потребують питання стимулювання зростання обсягу активів ІСІ та кількості їх операцій з фінансовими інструментами, пошуку шляхів підвищення ролі ІСІ в забезпеченні суспільного відтворення в Україні.

Мета статті – дослідити проблематику розвитку сектору інститутів спільного інвестування в середовищі інвестиційного ринку України в контексті актуальних тенденцій його функціонування і перспектив подальших перетворень.

На думку багатьох аналітиків [4], розвиток ринку ІСІ не просто має значні перспективи, а покликаний якомога швидше вирішити накопичені за багато років проблеми фінансового сектора. Зокрема одним із найбільш дієвих механізмів, який може бути застосований учасниками інвестиційного ринку для вирішення проблеми так званих «стресових» активів, передбачає проведення їх сек'юритизації, тобто відчуження таких інструментів банками на користь різних інвестиційних фондів, що, у свою чергу, підпорядковуються компаніям з управління активами (КУА) [5].

У першій половині 2011 року сукупний обсяг випусків цінних паперів ІСІ склав 28,67 млрд.грн. Порівняно з першим півріччям попереднього року обсяг зареєстрованих випусків цінних паперів ІСІ зріс на 6,73 млрд.грн. (або на 30,67%). Використовуючи ті ж часові порівняння, зазначимо, що сукупна номінальна вартість обігових інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів (ПІФ) зросла на 12,12 млрд. грн. (рис. 1) [6, 7]. Станом на 01.07.2011 року вартість зареєстрованих Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) акцій корпоративних інвестиційних фондів (КІФ) склала 31,87 млрд. грн. Протягом першої половини 2011 року відбулася реєстрація 33 випусків акцій КІФ загальним обсягом 2,07 млрд. грн., що в порівнянні з відповідним минулим періодом менше на 5,39 млрд. грн. [6].

Рис.1. Обсяг зареєстрованих випусків інвестиційних сертифікатів ПІФ та акцій КІФ протягом 2006-го – I півріччя 2011 року

Кількість ІСІ, визнаних такими, що відбулися, у 2010 році зросла на 110 фондів (або 11,2%) і на початок 2011 року становила 1095. Порівняно з 2009 роком (зростання на 97 фондів, або 10,9%), темпи виходу нових фондів на ринок незначно підвищилися (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість ІСІ, що досягли нормативів у 2010 році в розрізі типів та видів інвестиційних фондів

Період	Всього	ПІФ					КІФ		
		В	І	ЗД	ЗН	ЗВ	І	ЗН	ЗВ
31.12.2009	985	32	47	8	26	690	2	130	50
31.03.2010	1015	32	47	9	28	715	2	130	52
30.06.2010	1050	32	47	9	27	722	3	145	65
30.09.2010	1069	35	48	9	29	732	2	145	69
31.12.2010	1095	36	48	9	32	755	2	141	72
Зміна за рік, фондів	110	4	1	1	6	65	0	11	22
Зміна за рік, %	11,17	12,50	2,13	12,50	23,08	9,42	0,00	8,46	44,00

Примітка: В – відкриті, І – інтервальні, ЗД – закриті диверсифіковані, ЗН – закриті недиверсифіковані невенчурні, ЗВ – закриті недиверсифіковані венчурні.

У 2010 році валова вартість активів ІСІ досягла 108,13 млрд. грн., збільшившись протягом періоду на 25,59 млрд. грн., або на 31,0%. Таким чином, темпи зростання майже не змінилися, а в абсолютних значеннях приріст перевищив показник минулого року на 19,28 млрд. грн. (рис. 2) [8].

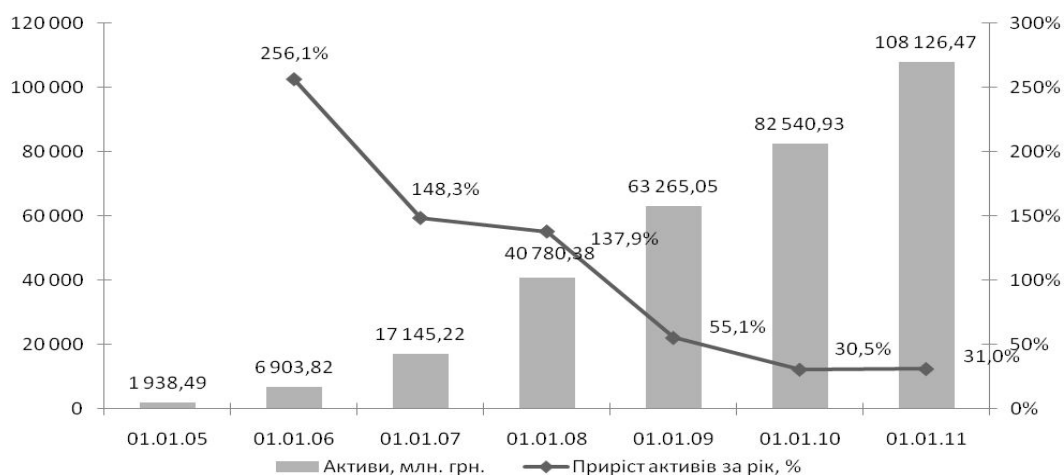

Рис. 2. Вартість активів ІСІ у 2005-2010 роках

Зважаючи на зростання співвідношення активів ІСІ та ВВП (з 9,04% у 2009-му році до 9,88% у 2010-му), досліджуваний ринок посилює свій вплив на інвестиційні процеси в економіці країни.

Щодо структури активів ІСІ, то основним напрямком інвестицій фондів залишаються акції підприємств, тоді як венчурні ІСІ віддають перевагу вкладенням в «інші» цінні папери (в основному – заставні та векселі), хоча найбільшу частку в їх активах займає категорія «інші активи» - 59,64%. Останній тип фондів збільшив також частку інвестування в нерухомість (з 1,12% до 2,23%) (рис. 3) [8,9].

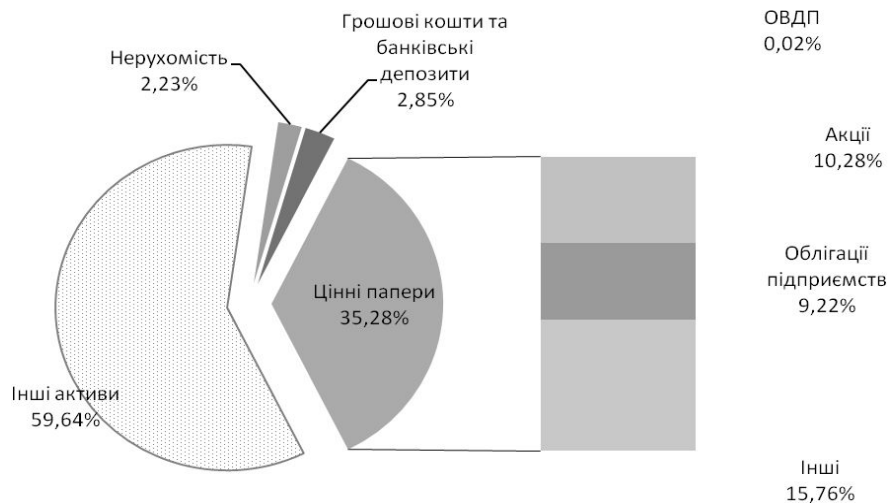

Рис. 3. Структура активів венчурних ІСІ за інструментами інвестицій

Фахівці відмічають значні прогалини у системі ризик-менеджменту в КУА (у сфері операційних ризиків) та ІСІ (портфельні ризики), налагодження якої повинно збільшити рівень конкурентоспроможності цих компаній [10].

Національні інвестиційні фонди протягом останніх років продемонстрували значні темпи приросту, проте, як вже традиційно склалося, їх частка на ринку інвестування залишається не виправдано малою порівняно з активами та депозитною базою банківської системи. Така ситуація пояснюється низьким рівнем довіри населення до подібних установ, відсутністю фонду гарантування інвестицій (в тому числі для юридичних осіб), непрозорою системою обліку, звітності та розкриття інформації тощо.

Література

1. Гаспарян К.Л. Паевые инвестиционные фонды как институт коллективного инвестирования в Российской Федерации : диссертация ... канд. эконом. наук : 08.00.10 [Текст] / К.Л. Гаспарян, 2008. – Гос. ун-т упр. – 154 с.
2. Челпанова В.А. Развитие паевых инвестиционных фондов в современной России: автореферат дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.10 [Текст] / В.А. Челпанова, 2010. – Саратов. гос. соц.-эконом. ун-т. – 18 с.
3. Сисоева Л. Ю. Банки України в інтеграційних процесах та інвестиційному ринку [Текст] : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.08 - Гроші, фінанси і кредит : захист 25.03.2011 / Л.Ю. Сисоева, 2011. – 288 с.
4. Фінансові інструменти (Ялта-2011) [Електронний ресурс] / Газета «Цінні папери України». – Режим доступу: http://www.securities.org.ua/securities_paper/review.php?id=676&pub=5242. – Назва з екрана.
5. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України № 2299 від 15.03.2001 року [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&nreg=2299-14>. – Назва з екрана.
6. Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку протягом I півріччя 2011 року [Електронний ресурс] / Головна сторінка – ДКЦПФР. – Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua/activities/annual>. – Назва з екрана.
7. Річний звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] / Головна сторінка – ДКЦПФР. – Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua/activities/annual>. – Назва з екрана.
8. Аналітичний огляд ринку спільного інвестування у 2010 році [Електронний ресурс] / Українська асоціація інвестиційного бізнесу. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/files/articles/1422/57/2010.pdf>.
9. Тенденції розвитку ІСІ [Електронний ресурс] / Газета «Цінні папери України». – Режим доступу: http://www.securities.org.ua/securities_paper/review.php?id=673&pub=5206. – Назва з екрана.
10. Професійне управління активами [Електронний ресурс] / Газета «Цінні папери України». – Режим доступу: http://www.securities.org.ua/securities_paper/review.php?id=672&pub=5197. – Назва з екрана.

Рецензент докт.економ.наук, професор О.В. Прокопенко